

geestesgesteldheid en levenshouding van het Joodsche volk.

Poog u eens op het standpunt van Israël te stellen. Dit feit valt niet weg te redeneeren: Israël bleef als volk schier tot het laatste toe Jezus zeer genegen.

Het volgde Hem op Zijn reizen.

Het hing Hem aan.

Het trok voor Hem partij.

De overpriesters waagden het daarom niet Hem openlijk gevangen te nemen. Dit moest heimelijk geschieden.

Vanwaar die sympathie voor Christus?

Om het eens zielkundig uit te drukken: Van Christus ging een heilige suggestie uit.

Niet maar een suggestie, gelijk ge die bij gewone menschen opmerkt.

Neen, een zeer bijzondere, een eenige suggestie.

Een suggestie, welke de overpriesters de verzuchting deed slaken: de heele wereld loopt Hem na.

Christus boeide oor en oog Zijner landgenooten door Zijn leer en Zijn wonderen.

Maar bovenal door Zijn persoonlijkheid.

Het volk had vertrouwen in Hem.

En gelijk de suggestie iemand groote macht leent, hem tot een gewenschten en gevorden man maakt, hem stempelt tot een begeerlijk persoon, alzoo stond het in sterker mate met Christus.

Indien Hij slechts gewild had, had het volk Hem tot Koning uitgeroepen.

In de lijdensweek of beter in de enkele tijdensdagen is de toestand eensklaps veranderd.

Waardoor?

Zijn ure was gekomen.

Toen werd de suggestieve kracht, welke er van Hem uitging op eenmaal gebroken.

Niet door menschelijk toedoen.

Maar naar Goddelijke beschikking.

Hij verloor nu Zijn overwicht over het volk.

De Vader ontluisterde Hem.

Deze beroofde Hem van die zielbedwingende macht.

Daarin en daarin vooral hebt gij de oorzaak van die psychologische verandering te zoeken.

Christus was niet meer begeerlijk.

Hij was niet langer de gewilde, de gezochte, maar de verachte.

Het volk merkte de verandering op.

Het zag zich in Christus bedrogen.

Vertrouwen sloeg om in verbittering.

Jezus stond voor hen als een verleider.

Daarom baatte het niet of Pilatus met zijn: „ziet, de mensch“ speelde op hun medelijden. Medelijden zouden zij betoond hebben, indien Hij in hun oog een ellendige ware geweest. Maar Hij had naar hun besef de misdaad bedroven, welke een volk nooit vergeeft: Hij had hen teleurgesteld.

En de discipelen ondergingen soortgelijke gewaarwording.

Ook zij waren onder Zijn suggestieven invloed voor een wijje uit.

Zij vluchtten en werden aan Hem geërgerd.

Christus hield niets meer over, dat Hem begeerlijk deed zijn.

Een iegelijk was als verbergende het aangezicht voor Hem.

Doch aanbiddelijk wonder Gods!

Datzelfde lijd, dat de suggestieve kracht van Christus brak, is thans door genade een bron van hemelsche suggestie geworden.

Door dat lijd boeit en bekoort Christus het godvruchtig hart nog meer dan door Zijn omwandeling op aarde.

Over dat lijd komt de christen niet nagedacht, niet uitgeweend, niet uitgezongen.

Om dat lijd heeft Gods volk zijn Heiland tot in eeuwigheid lief en dankt: Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed.

Het juicht met de Salomonische bruid: al wat aan Hem is, is gansch begeerlijk.

Al wat aan Hem is!

Ook Zijn wonden.

Ook Zijn striemen.

Ook Zijn smarten.

Ook Zijn verlaten zijn van God.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Mannelijk Christendom.

I.

Reeds vroeger sprak ik als mijn meening uit, dat men onder ons vrij goed weet, wat de oudere Ethischen bedoelden, maar dat men van de gevoelens der jongere Ethischen minder goed op de hoogte is.

In zekeren zin kan dit niet verwonderen.

De oudere Ethischen schreven veel. Hun werken liggen compleet voor ons. Van koersverandering is bij hen geen sprake meer. Men kan zijn oordeel over hen afronden.

Ook waren de oudere Ethischen en inzonderheid Chantepie de la Saussaye (vader) dogmatisch

hijgewerkt. Zij gaven inhoud, die, hoewel afwijkend van het Gereformeerde gevoelen, toch in woordgebruik en inkleeding niet te ver afstand van den vorm, waarin ook Gereformeerden zich plachten uit te drukken. Dit maakte hun werken voor ons beter toegankelijk.

De jongere Ethischen daarentegen zijn, voor de boekenmarkt althans, veel minder productief.

Een enkel boek verscheen.

Maar hun eigenlijke kracht ligt in de brochure.

Van een werelddoorzoekend weten houden zij zich verre, maar spreken liever hun oordeel uit over wat zich aktueel aan hen voordoet.

En in hun taal is over het geheel het aphorisme en de paradox gewild. Zij staan gewoonlijk naar individueele uitdrukking, wat op zichzelf niet mag afgekeurd, maar waaronder het gemeen verstaan weleens lijdt.

Zij hebben zoo hun loopjes, die menschen van andere richting minder interesseeren en waarvan we meenen: we weten al uit de oudere literatuur wat er volgt, gelijk, laat ik er dit aan toevoegen, ook wij onze loopjes hebben en daarom door andere richtingen ook niet steeds nauwkeurig worden gelezen.

Trouwens, men heeft de Gereformeerden nooit met ernstig nota van hun gevoelens te nemen verwend. Zelfs onze eerste-klas schrijvers als Kuiper en Bavink worden slag op slag niet begrepen.

Het tegendeel van wat zij bedoelen wordt hun dikwijls in den mond gelegd. En dat hierbij al te groote vluchtigheid in het lezen in het spel is, kan moeilijk worden ontkend.

Dit laatste echter verontschuldigt ons niet.

Wij hebben te zorgen, dat we op de hoogte blijven.

Wij mogen niet redeneeren: het grondprincipe van de ethische theologie verandert toch niet en waar we dit eenmaal gotat hebben, behoeven we ons niet de steeds wisselende uitwerking niet in te laten.

Want dan raken wij van hun denkwijze vreemd.

Dan schuiven we hun licht de een of andere konsekwentie in de schoenen.

Dan geven wij meer werk aan onze fantasie, dan aan onzen werkelijkheidszin.

Dan zullen we hen vaak verkeerd beoordeelen.

Maar tevens ook de gevaren, welke ons van dien kant bedreigen, niet ter rechter tijd onderkennen.

Want negeren laat zich een richting nu eenmaal niet.

Wij loopen niet in separate hokjes over de binnenplaats van een gevangenis, maar wij kunnen herhaaldelijk voor elkander te staan.

Dan moeten we weten, wie we aan elkaar hebben.

Dan is het ons dienstig, zoo wij er van op de hoogte zijn, wat onder menschen van andere denkwijze leeft.

Het moet ons benieuwen of zij dichtter bij ons komen of zich verder van ons verwijderen.

En als de rauwe werkelijkheid straks de christenen zal manen om, waar zij maar kunnen, tegen het ongelooft verweer te bieden, behooren we georiënteerd te zijn, wie wij als christenen mogen beschouwen en wie wij, schoon zij misschien den naam van Christus noemen, onmogelijk als zoodanig kunnen accepteren.

Ook moet onze kennis van hedendaagsche toestanden voortdurend aangevuld, opdat, wanneer de noodzaak roept, wij een program tot coöperatie met andere christenen kunnen opstellen.

Een van de jongste Ethischen, die al meer naar voren treedt, is Dr M. van Rhijn.

Vaardig schrijver in goed Nederlandsch, man, met open oog voor de gebreken in eigen kring, met sympathie voor veel wat buiten dien kring voortvalt, beter op de hoogte van Gereformeerde denkbeelden dan velen zijner geestverwanten, met een sentiment, dat zich gemakkelijk geeft en zich spoedig gaan laat, met frissen kijk op stroomingen, van broeden invloed op studenten en andere jongeren, wordt er gaarne naar hem geluisterd.

Godurende de Egyptische reis van Prof. Obblink neemt hij diens plaats in als Eindredacteur van „Bergopwaarts“.

Ten vorigen jare nu hield hij voor de Ned. Herv. Predikantenvergadering een referaat, dat later in „Stemmen voor Waarheid en Vrede“ een plaats vond en onlangs bij de Hollandia-drukkerij te Baarn afzonderlijk verscheen.

Het draagt tot titel „Hedendaagsche Orthodoxie“.

Het wil mij echter voorkomen, dat Dr Van Rhijn zijn rede en brochure beter had kunnen aandienen als „Mannelijk Christendom“.

„Hedendaagsche Orthodoxie“ toch, doet u verwachten een beschrijving van den huidige toestand in de orthodoxie.

„Mannelijk Christendom“ heeft meer van een leuze, welke een ideaal voor oogen toevert, dat moet worden nagejaagd.

En dat laatste bedoelt toch eigenlijk de schrijver.

Als men kennis neemt van zijn kritiek op de hedendaagsche orthodoxie, kan men niet anders dan konkludeeren, dat zij volstrekt niet met „mannelijk christendom“ samenvaalt. Dat zij nog veel moet veranderen, niet om hedendaagsch of om orthodox te zijn, maar om „mannelijk christendom“ te worden.

De term „mannelijk christendom“ wordt door Dr. Van Rhijn zelf herhaaldelijk gebruikt.

Daarom was die, dunkt mij, de aangewezen benaming.

Maar hierover niet meer.

In deze brochure worden rake dingen gezegd, waarmee wij het van harte eens zijn.

Ook worden naar ons inzicht de lijnen soms verkeerd getrokken en we veroorloven ons de vrijheid ook daarop te wijzen.

Natuurlijk schreef Dr Van Rhijn deze brochure op eigen verantwoordelijkheid en vertolkt zij niet de gedachten van partij of richting.

Maar toch schreef hij vanuit een gedachtenstroom, waarin niet alleen hij ademt.

Men kan er uit te weten komen wat er in het hart van sommige — hoe groot hun getal is, kan vanzelf niet worden aangegeven — jongere Ethischen leeft.

Daarom mogen wij er onze belangstelling niet aan onthouden.

Ernest Renau.

Op hetzelfde oogenblik, waarop ik dit schrijf zijn in Frankrijk de Renau-feesten in vollen gang.

De luisterrijke viering van den 100sten geboortedag van Renau moet ook eenigszins dienen ter verzoening van het feit, dat deze Fransman door Napoleon III uit zijn hoogleeraarsambt aan het Collège de France werd ontzet.

Dit teekent.

Welk een religieuse achteruitgang in Frankrijk wordt hierdoor openbaar!

Als men het portret van Renau voor zich legt, vraagt men zich af, hoe hij indertijd zulk een indruk op zijn tijdgenooten kon maken.

Grof gebouwd, met handen, die er veel meer op schenen berekend om langs een touw ladder te klimmen (zijn vader was zeeman) of een ploegschaar te sturen dan een pen te hanteeren, met een postuur, dat ook in later dagen kleermakers wanhopig moest maken om hem een draaglijk pak aan te meten, gecolfeerd als de boeren uit Bretagne, waar hij het licht had gezien, zou men hem niet in staat achten de gratie te ontwikkelen, welke er in later jaren van hem uitging, in zijn stijl, in zijn optreden, in zijn gansche persoonlijkheid het fascineerende ten toon te spreiden, waarvan allen, die hem gekend hebben, getuigen.

Dat schrille contrast vindt zijn oplossing in zijn oogen. Die hebben niets zwaarmoedigs, niets uitdrukkingloos als de oogen van hen, die altijd staren op de zwarte klei, niets peinzens of droomerigs, maar ze tintelen van vernuft, van speelschen durf.

Renau heeft zich niet de wetenschap onledig gehouden, veel gestudeerd, een massa feitenmateriaal verzameld, maar een denker is hij nooit geworden.

Hij was en bleef artiest.

Hij hongert niet naar waarheid, maar naar schoonheid.

De werkelijkheid kan hem niet boeien, maar zijn fantasie bouwt vliegtuigen met luxueuse cabins en hij noot anderen uit tot een vlucht.

Die kenmerken draagt vooral zijn boek over „Het leven van Jezus“, waardoor hij beroemd en berucht is geworden.

Hij verwerkt daarin dezelfde stof als David Friedrich Strauss, maar terwijl deze door zijn zwaren redeneertrant slechts matige aandacht trok, bracht Renau godsdienstig Europa in rep en roer.

Hij maakte Jezus tot een romanheld.

Met prachtig koloriet schilderde hij het landschap rondom Nazareth, het kulturele milieu waarin Jezus opgroeide en zocht daarin Christus' persoonlijkheid te verklaren. Zijn Jezus is een man van ongeëvenaarde zachtheid, die tot thema van zijn verrukkelijke prediking de liefde had gekozen, met wien vooral de vrouwen dweepten. Door zijn aanraking met Johannes den Dooper werd hij echter een fanaticus. En Renau rekent het Hem, die van jongaf blijk had gegeven ook ondeugden als eerzucht, ijdelheid, zinnelijke liefde te bezitten, als zijn eerste vergrijp aan, dat Hij de schoonheid van het leven veracht en den marteldood stierf.

Geen wonder, dat Renau ieder, die Christus liefhad als den Verlosser van zijn ziel, wondde.

Dat zelfs moderneren, die nog eerbied voor Jezus koesterden, hem hierom veroordeelden.

De macht van Renau school niet alleen in zijn emotioneelen stijl, maar vooral ook in zijn aan brutaliteit grenzende openhartigheid.

Het „hangslot“ op zijn mond verdroeg hij niet.

Deed hij eerst zijn geestverwanten schrikken, zijn geest werkte door.

En nu... nu wordt hij in menig artikel om zijn verijnde religieusiteit, zijn diepe vroomheid verheerlijkt.

Hij wordt opgenomen in de galerij van religieus naturen, waarin ten onzen ook de opstandelinge mevrouw Roland Holst een plaats heeft bekomen.

Maar wij, wij kunnen zijn nagedachtenis niet huldigen.

Hoewel wij niet blind zijn voor zijn talen, kunnen we nooit vergeten, dat hij ons heeft gekrenkt in het leederste wat wij bezitten, in onzen Heiland en Zaligmaker.

Wij kunnen ons dan ook onmogelijk tot waardering opschroeven.

Wij blijven

Zoon Gods

Wanneer h

passen de J

het in uw l

greet.

Zijn dood.

Onze gans

werk, dat hi

Wij doen

onzen tijd o

ressant te v

Onze verdi

enzen weerz

en Meester

In dit op

dat tijd slijt.

— Staatscom

Met genoe

een Staatsco

Haar taak

welke wettel

10. koste

onderwijs ka

peil van dit

laagd, en

zo de ver

zonder hoog

regeld, zood

zich naar zij

dan op dit

De samen

niet ongeluk

Roehis is

dan in verse

Mocht de i

blijken op d

het Bijzonde

UIT HET

SI

In het vor

in Israël zee

zocals het

deze partieu

droeg. Het

wij het kenr

het geslacht,

heeft de He

en geknot. E

van Es e.a.

bezit een ge

paradijs allee

beweren, da

lijken parad

s Heeren ui

zij het dan

betgeen doo

dat herstel

op het ma

betrekkelijk

under bijk

een herinne

van het toel

ligt een waz

Mi. (en ik

staat der re

doch de har

vate en het

ten volte op

ziet nu, da

zekere hoog

eigendom n

peijik bezit

zorgt er vo

verscherpen

die den soc

Dat doet

Hij geeft

Niet allee

doch ook o

rustjaar he

akker gesta

Heere, zult

wijngaard l

zamelen; d

land een sal

uw akker z

niet besnoe

wassen zijn

uwer afzou

jaar der ru

van den sa